

Länsstyrelsen
Västerbotten

Ett jämställt Västerbotten

En länsstrategi för jämställdhet 2024-2027

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie
ISSN 1403-624X

Publikationsnummer: 2024:2

Diarienummer: 800-295-2024

Författare: Jenny Långström

Denna publikation går att beställa i alternativt format.

Kontaktuppgifter:

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand

Telefon: 0611-34 90 00

E-post: vasternorrland@lansstyrelsen.se

Webb: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Förord

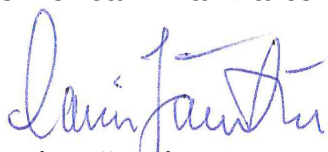
Jämställdhet är en förutsättning för ett gott liv, ett attraktivt län och en hållbar utveckling. Vårt län behöver samlas kring ett antal knäckfrågor för regional utveckling de närmaste åren och det kräver att vi arbetar för ökad jämställd om vi ska kunna möta framtiden på bästa sätt.

Länsstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att ta fram en länsstrategi för jämställdhet för att de jämställdhetspolitiska målen ska få genomslag i länet. Riktningen på strategin utgår från den nationella jämställdhetspolitiken, men har anpassats utifrån länets specifika utmaningar och förutsättningar.

Jämställdhetsstrategin anger mål och riktning för arbetet och är strategiskt vägledande för länets aktörer. Strategin ska ses som ett stöd för länets aktörer att påbörja, stärka eller vidareutveckla det egna jämställdhetsarbetet och skapa möjligheter till samverkan kring jämställdhet.

Länsstyrelsen värderar samarbete och nätverkande över länsgränserna och Västernorrland har haft stor nytta av bland annat Länsstyrelsen i Västerbottens länsstrategi som togs fram ett år tidigare.

Länsstyrelsen Västernorrland ser fram emot att arbeta tillsammans med olika aktörer i ett intensifierat jämställdhetsarbete på många håll runt om i länet. Med gemensamma krafter kan vi göra förflyttningar för ett mer jämställt län.

Carin Jämtin

Landshövding, Länsstyrelsen Västernorrland

Innehåll

Ett jämställt Västernorrland - en länsstrategi för jämställdhet	5
Uppdraget	5
Gemensam kraftsamling för ökad jämställdhet	5
Från nationella mål till läns specifika prioriteringar	7
Prioriterat område 1	9
Prioriterat område 2	15
Prioriterat område 3	21
Uppföljning	27
Uppföljning av nyckeltal och statistik	27
Uppföljning av anslutna verksamheters insatser	27
Nyckeltal	28
Förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor	29
Jämställd utbildning och arbetsmarknad	30
Omfördela makt och inflytande mellan kvinnor och män	31
Tillsammans gör vi jobbet	32
Jämställdhetsintegrering	33
Länsstyrelsens roll och uppdrag	34

Ett jämställt Västernorrland - en länsstrategi för jämställdhet

Syftet med strategin Ett jämställt Västernorrland är att ge en riktning för utvecklingsarbetet med jämställdhet i länet. Den visar på hur länets aktörer, enskilt och tillsammans kan bidra till utvecklingen av de nationella jämställdhetspolitiska målen utifrån våra specifika förutsättningar i Västernorrland.

Strategin ska vara ett stöd och bidra till samarbete, lärande och praktiskt arbete inom jämställdhetsområdet. Strategin tar avstamp i grundläggande frågor för ett hållbart samhälle såsom demokrati, folkhälsa och mänskliga rättigheter vilka är en förutsättning för jämställdhetsarbetet. Arbetet bidrar också till att nå de globala målen inom Agenda 2030. Särskilt målen god hälsa och välbefinnande, god utbildning, jämställdhet, anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt fredliga och inkluderande samhällen. Strategin är ett av verktygen på vägen mot ett mer jämställt Västernorrland.

Uppdraget

Länsstyrelsen ska, i enlighet med uppdrag från regeringen, ta fram länsstrategier för 2024–2027 i syfte att bidra till de jämställdhetspolitiska målen. Strategierna bör särskilt fokusera på ekonomisk jämställdhet, utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden och jämställdhetsintegrering inom civil beredskap.

Gemensam kraftsamling för ökad jämställdhet

För ökad jämställdhet behövs samarbete och ömsesidigt lärande. För att uppnå jämställdhet behöver vi arbeta inom våra respektive organisationer, i vår kontakt med medborgarna och tillsammans över organisationsgränserna.

Det behövs ökade kunskaper om värdet av ett aktivt lärande jämställdhetsarbete i länet. Det förutsätter att vi bygger upp ett modigt ledarskap, där vi stöttar varandra, vågar prova oss fram och anammar innovativa sätt att möta samhällsutmaningar.

I den Regionala utvecklingsstrategin (RUS) har aktörer i länet identifierat ett antal grundläggande principer som är gemensamma för alla målområden.¹ Principerna ska beaktas i de beslut och initiativ som tas inom ramen för den regionala utvecklingsstrategin. En av principerna är jämställdhet och beskrivs enligt följande:

”Jämställdhet är en förutsättning för en hållbar regional utveckling. Genom att integrera jämställdhet med intersektionellt perspektiv i det regionala utvecklingsarbetet kommer kompetens, innovationsförmåga och företagsamhet från länets hela befolkning att tillvaratas. Arbetet ska i alla delar drivas av en normändrande ansats som utmanar stereotypa tankesätt och handlande kring kön, som tillsammans med faktorer såsom ålder, etnicitet och funktionalitet samverkar.”

Länsstrategin kan användas som stöd i att stärka det regionala och lokala arbetet med jämställdhet. Den anger mål och riktning för arbetet och är strategiskt vägledande för länets statliga myndigheter, regionen, civilsamhällesorganisationer, näringslivet och länets sju kommuner.

Ett mer jämställt samhälle skapas genom att många organisationer tillsammans och samtidigt genomför förändringar i sina verksamheter. Varje aktör i länet fokuserar på det eller de områden och målbilder som är aktuella för den egna organisationen. Avsikten med strategin är att varje organisation ska bryta ner och koppla an målbilderna i strategin till egna mål och genomföra planerade aktiviteter som är relevanta för den egna verksamheten, men även identifiera vad som kan genomföras tillsammans med andra aktörer i länet.

Strategin är inte en handlingsplan, som i detalj beskriver åtgärder och aktiviteter. Den beskriver en gemensam riktning – Ett jämställt Västernorrland. Riktningen kan fungera som en påminnelse om vart vi är på väg i det vi gör på uppdrag av medborgarna, varje dag, på olika sätt, runtom i länet.

¹ Region Västernorrland, Ett Västernorrland – Handlingskraft, livskraft och naturkraft. Regional utvecklingsstrategi för Västernorrland, 2020-2030.

Från nationella mål till läns specifika prioriteringar

Ett jämställt Västernorrland har tagit sin utgångspunkt i de nationella jämställdhetspolitiska delmålen samt de tre områden som av regeringen i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2023 pekats ut som prioriterade områden. Det vill säga ekonomisk jämställdhet, utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden och jämställdhetsintegrering inom civil beredskap.

De nationella jämställdhetspolitiska delmålen omhändertas av de regionalt prioriterade områdena. Genom att integrera flera nationella delmål i regionala utmaningar, förutsättningar och behov kommer politiken närmare det regionala och lokala arbetet.

Strategin är uppdelad i tre regionalt prioriterade områden med ett antal tillhörande målbilder. De tar sin utgångspunkt i de behov, utmaningar och förutsättningar som identifierats i länet. De prioriterade områdena har tagits fram utifrån de nationella jämställdhetspolitiska målen och har anpassats utefter regionala behov och förutsättningar i Västernorrland. Det har framför allt gjorts i samtal och diskussioner med ungdomar, sakkunniga, chefer och politiker.

Under varje prioriterat område finns mellan tre och fyra målbilder. Under varje målbild finns rubriken förflyttningar. Där illustreras det arbete som behöver ske för att målbilden ska kunna nås. Detta arbete kan enskilda verksamheter göra på egen hand eller tillsammans med andra men det är också förflyttningar som behöver ske på samhällsnivå. Till varje prioriterat område finns ett antal kvantitativa nyckeltal som är ett av flera sätt för att följa utvecklingen av arbetet.

De tre prioriterade områdena är:

- Förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor
- Jämställd utbildning och arbetsmarknad
- Omfördela makt och inflytande mellan kvinnor och män

Jämställdhetspolitikens övergripande mål

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv

Nationella jämställdhetspolitiska delmål

En jämn fördelning av makt och inflytande

Ekonomisk jämställdhet

Jämställd utbildning

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Jämställd hälsa

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Regeringens utpekade områden

Ekonomisk jämställdhet

Utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden

Jämställdhetsintegrering inom civil beredskap

Regionalt prioriterade områden

Förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor

Jämställd utbildning och arbetsmarknad

Omfördela makt och inflytande mellan kvinnor och män

Prioriterat område 1

Förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor

Mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor, mot varandra och mot sig själva är ett allvarligt problem. Kvinnor och flickor utsätts oftare för våld av någon närstående och oftare i hemmet medan män och pojkar oftare utsätts av någon okänd och på allmän plats.

För att våldet ska upphöra krävs ett kunskapsbaserat, strukturerat och långsiktigt våldsförebyggande arbete med genusförändrande ansats. En genusförändrande ansats innebär att problematisera, reflektera och ifrågasätta förhållningsätt och föreställningar om kön. Våldet som vi behöver arbeta med är brett och omfattar hela spektret från sexistiska, homofoba och rasistiska skämt till mord.²

En enkätstudie med elever i årkurs nio i Västernorrland visar att det finns stora skillnader mellan tjejers och killars livsvillkor, både i och utanför skolan. Särskilt när det kommer till tjejers höga utsatthet för sexualiserade former av trakasserier online och in real life (IRL) samt olika former av våld från en pojkvän. Det finns alarmerande skillnader mellan tjejers och killars psykiska hälsa.

En förklaring till att tjejer i högre grad än killar rapporterar mer psykisk ohälsa är att det finns starka samband mellan hälsa och utsatthet för olika former av våld och trakasserier.³

***Det finns
alarmerande
skillnader mellan
tjejers och killars
psykiska ohälsa***

2 Jämställdhetsmyndigheten. Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete, 2020.

3 Gillander Gådin, K., Dahlström, A. & Dahlqvist, H. (2024a:8) Ungas psykiska hälsa och utsatthet för våld och trakasserier. Rapport från en enkätstudie till elever i årskurs nio i Västernorrland. Mittuniversitetet i samarbete med Region Västernorrland och Länsstyrelsen Västernorrland.

Rapporten visar också att individer som varit utsatta för våld och trakasserier i högre utsträckning rapporterar mer psykosomatiska besvär, mer depressiva symtom, mer självskadebeteende och är oftare hemma från skolan utan att vara sjuka.⁴

Att vara utsatt för sexualiserade former av våld och trakasserier påverkar den egna identiteten och självkänslan på ett djupare plan jämfört med de icke-sexualiserade formerna. Det kan förklara de starka kopplingarna till psykisk ohälsa bland tjejer.⁵

Att känna delaktighet och att ha inflytande är betydelsefullt för hälsa och välbefinnande⁶, men också för att lyckas i skolan. Ett mått på delaktighet och inflytande handlar om hur eleverna upplever samarbetet, kommunikationen och den demokratiska kompetensen i klassen.⁷ Studier visar att de klasser som har en hög grad av delaktighet utifrån dessa tre dimensioner också har bättre betyg och lägre grad av mobbning⁸, eleverna upplever en lägre grad av diskriminering på skolan⁹ och de rapporterar en lägre förekomst av sexuella trakasserier, både online och IRL.¹⁰

I det våldsförebyggande arbetet och i mötet med våldsutsatta är det viktigt att vara medveten om att flera maktordningar samspelar och förstärker varandra. Grupper med särskilt svagt samhällsskydd såsom personer med funktionsvariationer, äldre, etniska och religiösa minoriteter och kvinnor utan uppehållstillstånd kan löpa större risk att utsättas för våld.

En majoritet av våldsbrotten begås av män och pojkar och är riktad mot andra män, pojkar, kvinnor och flickor.¹¹ Mäns och killars våld är idag ett samhällsproblem och uttrycker sig i gängmiljöer och kriminella nätverk, i nära relationer,

4 Ibid

5 Schnittker, 2022.

6 Warne et al., 2017.

7 Gillander Gådin, K., Dahlström, A. & Dahlqvist, H. (2024a:8) Ungas psykiska hälsa och utsatthet för våld och trakasserier. Rapport från en enkätstudie till elever i årskurs nio i Västernorrland. Mittuniversitetet i samarbete med Region Västernorrland och Länsstyrelsen Västernorrland.

8 Ahlström, 2010.

9 Carlerby et al., 2012.

10 Dahlström et al. 2023.

11 MÅN – Mäns våld (mfj.se)

på gatan, i krogmiljö, vid idrottsarenor, på arbetet och i skolan.¹² Detta våld kan kopplas till destruktiva normer kring maskulinitet eller den frustration som dessa normer kan leda till.

Destruktiva normer om maskulinitet bygger på att våld ses som något manligt och ger status. Normerna bidrar också till att män inte söker vård i tid, lever ohälsosammare och har fler riskfyllda vanor.¹³

Den yttersta konsekvensen av destruktiva maskulinitetsnormer är det dödliga våldet. Män är kraftigt överrepresenterade både som förövare och offer för våld. 88 procent av de lagföringsbeslut för brott mot person i polisområde Region Nord avser gärningspersoner som är män.¹⁴

Omkring 21 000 kvinnor och 8 500 män i Västernorrland blir misshandlade, våldtagna, isolerade och frantagna rätten att leva ett liv fritt från våld och förtryck någon gång under sina liv. Det könsrelaterade våldet kostar samhället omkring 1 miljard kronor per år i Västernorrland.¹⁵

12 Extrema mansideal bakom gängkriminalitet – forskning.se.

13 SOU 2014:6. Män och jämställdhet.

14 Brottsförebyggande rådet, 2021.

15 Länsstyrelsen Västernorrland, 2022. Förebygga och motverka mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor och våld i nära relationer. Regional handlingsplan för Västernorrlands län 2022–2026.

Målbild. Destruktiva maskulinitetsnormer motverkas

Förflyttning

- Kopplingen mellan traditionella normer kring kön och våld har synliggjorts
- Unga män och pojkar involveras i arbetet med jämställdhet och begränsande maskulinitetsnormer
- Grundskolan och gymnasieskolan har stärkt sitt arbete om sexualitet, samtycke och relationer

Målbild. Livsvillkor och förutsättningar för grupper med svagt samhällsskydd beaktas särskilt i arbetet med mäns våld mot kvinnor

Förflyttning

- Rutiner för att ställa frågan om våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering inkluderar den livssituation som personer i grupper med svagt samhällsskydd befinner sig i
- Kunskapen om rätten till kroppslig integritet bland personal på LSS-boenden och inom daglig verksamhet har ökat
- Kunskapen om särskild utsatthet/tecken på utsatthet kopplat till våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor har ökat bland personal som arbetar inom äldreomsorgen och omsorgen om funktionshindrade

Målbild. Flickor och pojkar har rätt till en skolmiljö fri från kränkningar och trakasserier

Förflyttning

- Kommunerna prioriterar ett universellt, kunskapsbaserat och långsiktigt våldsförebyggande arbete med en genusförändrande ansats i grundskolan exempelvis utifrån Jämställdhetsmyndighetens handbok *Inget att vänta på*
- Ungas delaktighet i det våldsförebyggande arbetet har stärks
- Vårdnadshavare och andra viktiga vuxna informeras och inkluderas i arbetet med att förebygga våld bland unga
- Samverkan och samsyn kring vad som är våld har stärkts mellan skola, fritid- och föreningsverksamhet

Prioriterat område 2
***Jämställd utbildning och
arbetsmarknad***

Könsstereotypa föreställningar om vad män och kvinnor, flickor och pojkar förväntas utbilda sig till, arbeta med eller ansvara för i hemmet, påverkar deras möjligheter till personlig utveckling, hälsa och möjligheter att forma sina egna liv.

Gymnasieskolan i Västernorrland är könssegregerad. Flickor och pojkar gör i stor utsträckning könsbundna utbildningsval. Läsåret 2022/2023 var det en jämn könsfördelning på fyra av totalt nitton gymnasieprogram.¹⁶ Könsstereotypa normer kring yrken bidrar till att flickor och pojkar, kvinnor och män gör olika val i utbildningssystemet vilket upprätthåller könssegregeringen på arbetsmarknaden. De traditionella utbildningsvalen försvårar en hållbar kompetensförsörjning och kommunal och regional utveckling.

I samtliga kommuner i Västernorrland tjänar män mer än kvinnor.

Flickor har som grupp högre betyg i grundskolan och det är färre pojkar som fullföljer sin gymnasieutbildning. Flickor är i högre utsträckning stressade av skolarbetet. I Västernorrland upplever 48 procent av flickorna i 15 års ålder att de är mycket stressade av skolarbetet, motsvarande siffra för pojkar är 23 procent.¹⁷

Fler kvinnor än män utbildar sig på högre nivå men stora skillnader finns mellan kommunerna¹⁸. I samtliga kommuner tjänar män mer än kvinnor.¹⁹ Det betyder att kvinnor som vidareutbildar sig inte får betalt för sin utbildning när

16 Skolverket. Studerande på nationella program i Västernorrland, Läsåret 2022/2023.

17 Folkhälsomyndigheten. Skolbarns hälsovanor, 2021–2022.

18 Statistiska centralbyrån. Utbildningsregistret, 2022.

19 Statistiska centralbyrån. Genomsnittlig förvärvsinkomst i befolkningen, 2020.

de kommer ut på arbetsmarknaden eller startar företag i Västernorrland. Inkomsten från arbete är vanligtvis den största inkomstkällan vilken ligger till grund för ersättningar som sjukpenning, föräldrapenning och pension. Fler kvinnor har en lägre inkomst och arbetar mer deltid än män. Detta påverkar kvinnors sammanlagda livsinkomst negativt. En ansträngd ekonomi är också en bidragande orsak till att kvinnor tvingas stanna kvar i destruktiva relationer. Fler kvinnor än män är sjukskrivna, vilket har flera bakomliggande orsaker, bland annat skillnader i makt att påverka sin arbetssituation och arbetstider samt större ansvar för hushållsarbete och barn.

Ett ojämnt uttag av föräldraförsäkring utgör ett hinder för jämställdhet mellan kvinnor och män i Västernorrland. Kvinnor nyttjar föräldraförsäkringen i större utsträckning än män. 69 procent av föräldradighetsdagarna togs ut av kvinnor 2023 medan männen stod för 31 procent av det totala uttaget. Den tillfälliga föräldrapenningen (VAB-dagar) nyttjas mer jämställt. Kvinnor stod för 61 procent av de uttagna dagarna 2023 och männen för 39 procent.²⁰ Utöver uttag av föräldraförsäkringen är annan anhängsorg, såsom vård av äldre, stöd till en närstående som är svårt sjuk eller stöd till barn med funktionsnedsättning exempel på omsorgsarbete som till stor del utförs av kvinnor.²¹

Ett ojämnt uttag av föräldraförsäkringen utgör ett hinder för jämställdhet mellan kvinnor och män i Västernorrland.

Medellivslängden skiljer sig åt mellan könen. För kvinnor med förgymnasial utbildning har den stannat på samma nivå sedan 90-talet, samtidigt som den ökar i den övriga befolkningen (kvinnor med gymnasial eller högre utbildningsnivå och män, oavsett utbildningsnivå).²² Medellivslängden för kvinnor i Västernorrland är 83,6 år och för män 80 år och är därmed bland de lägsta i landet.²³

Utrikesfödda kvinnor och kvinnor med funktionsvariation har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, vilket ytterligare försvårar deras möjligheter

20 Försäkringskassans statistikdatabas, 2022.

21 Försäkringskassans statistikdatabas, 2022, 2023.

22 Jämställdhetsmyndigheten. Lågutbildade kvinnors medellivslängd ökar inte i samma takt som andra grupper, 2020.

23 Statistiska centralbyrån. Medellivslängden i Västernorrlands län, 2023.

till ekonomisk självständighet och egen försörjning. Många utrikes födda kvinnor uttrycker upplevelser av strukturell diskriminering utifrån etnicitet, kön, religionstillhörighet, funktionsvariation, klass och ålder. Upplevelserna berör till exempel möten med sjukvård, förskola, socialtjänst och myndigheter.²⁴

I mötet med olika offentliga aktörer får utrikes födda kvinnor ett annat bemötande och andra insatser jämfört med utrikes födda män. Stereotypa föreställningar hos handläggare på myndigheter innebär att utrikes födda kvinnor bland annat får bristfälliga kompetenskartläggningar och i högre grad anvisas till insatser med syfte att uppfylla aktivitetskravet snarare än att de ska leda till arbete. Diskriminering och fördomsfullt bemötande förekommer även i kontakter med arbetsgivare. Det är särskilt förekommande bland kvinnor som bär slöja.²⁵ Diskriminering och missgynnande på arbetsmarknaden tar sig olika uttryck och etnicitet och kön har betydelse för vilka typer av jobb en individ får.²⁶

24 Jämställdhetsmyndigheten. Mellan tillit och misstro. Utrikes födda kvinnor om sina behov och hinder i relation till arbetsmarknadsetablering, 2020.

25 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet. En analys av hinder och möjligheter, 2021.

26 Se till exempel; SOU 2006:60. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. På tröskeln till lönearbete Diskriminering, exkludering och underordning av personer med utländsk bakgrund; Länsstyrelsen Stockholm. Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden, 2018.

Målbild. Flickor och pojkar har samma rätt, möjlighet och villkor att lyckas och må bra i skolan

Förflyttning

- Flickor och pojkar oavsett socioekonomisk bakgrund eller migrationsbakgrund har förutsättningar att uppnå goda skolresultat
- Skolstressen hos både flickor och pojkar har minskat
- Skolor och förskolor arbetar systematiskt med genusfrågor
- Flickor och pojkar möts av en normkritisk studie- och yrkesvägledning som ökar valfriheten i valet av utbildning

Målbild. Kvinnor och män har likvärdiga arbetsvillkor och arbetsmiljö oavsett vilken bransch de arbetar inom

Förflyttning

- Förutsättningarna för att arbeta heltid i kvinnodominerade verksamheter har stärkts
- Arbetsmiljön inom kvinnodominerade branscher har förbättrats
- Mansdominerade arbetsplatser arbetar med sin organisationskultur så att både kvinnor och män väljer att stanna och arbeta kvar

Målbild. Kvinnor och män har samma ansvar för hemarbetet och möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor

Förflyttning

- Fler arbetsgivare inom mansdominerade branscher arbetar med normer kopplat till föräldraledighet och uppmuntrar såväl längre uttag av föräldraledighet som uttag av tillfällig föräldrapenning (även kallat vård av barn, VAB)

Målbild. Fler utrikes födda kvinnor är etablerade på arbetsmarknaden, vilket ger ekonomisk självständighet

Förflyttning

- Förbättra myndighetssamverkan och samverkan med civilsamhällets aktörer kopplat till etableringsinsatser
- Likvärdigt bemötande fritt från diskriminering och rasism
- Likvärdig tillgång till insatser och stöd
- Anpassad information och kommunikation för att nå individen

Prioriterat område 3

Omfördela makt och inflytande mellan kvinnor och män

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och påverka samhällets utveckling. Det innefattar representation i näringslivet, offentlig sektor, politiken och civilsamhället, och täcker både den formella och den informella makten.

I Västernorrland är uppdelningen mellan kvinnors och mäns representation på chefspositioner i offentlig och privat sektor tydlig. Fler kvinnor än män är chefer i offentlig verksamhet och det motsatta förhållandet finns i privat sektor.²⁷ På de allra högsta positionerna, VD, är endast 14 procent kvinnor i Västernorrland.²⁸ Jämställda styrelser är ytterligare ett område där könsfördelningen är snedvriden, i Västernorrland innehar kvinnor 19 procent av styrelseplatserna.²⁹

Makt och inflytande handlar inte enbart om representation utan även om möjligheten att påverka sitt eget liv och samhället i stort. När fler deltar i demokratiska processer och upplever sig vara delaktiga i samhället blir demokratin starkare. Att få möjlighet att vara delaktig i demokratin är en grundpelare för individens tillit till samhället och dess medborgare. I Västernorrland finns en relativt hög grad av föreningsaktivitet³⁰ och en högre grad av tillit jämfört med riket.³¹

27 Statistiska centralbyrån. Yrkesregistret, 2021.

28 ALMI, Jämställt i styrelserummen efter 2050. Styrelsekartläggning, 2023. (Företag med minst 5 miljoner i omsättning och/eller minst fem anställda och som har minst två ordinarie styrelseledamöter).

29 Ibid.

30 Statistiska centralbyrån. Undersökningarna av levnadsförhållanden, siffror för Mellersta Norrland, 2021

31 Folkhälsomyndigheten. Hälsa på lika villkor, 2019–2022.

I länet röstar män i något lägre utsträckning än kvinnor och valdeltagandet i riksdagsvalet 2022 minskade bland både kvinnor och män. Kvinnor och män röstar även i olika hög utsträckning beroende på vilken utbildningsnivå de har. I Västernorrland röstade 74 procent av kvinnorna med förgymnasial utbildning i riksdagsvalet medan siffran för kvinnor med eftergymnasial utbildning var 94 procent.³²

En majoritet anser att jämställdhet är viktigt, ändå finns det skillnader mellan grupperna kvinnor och män.

Kvinnor och män som engagerar sig i samhällsfrågor blir mer utsatta för hot och hat. Personer som bryter mot normer rörande könsidentitet, sexualitet eller hudfärg löper större risk att utsättas för hot och hat, framför allt om de lyfter ämnen som feminism, genus, jämställdhet och rasism.³³ Hot och hat gentemot personer i det offentliga rummet är ett hot mot demokratin, kränker individers rättigheter och minskar det samhälleliga engagemanget.

I samhället i stort syns en ökad ideologisk skillnad mellan kvinnor och män. Även om en majoritet anser att jämställdhet är viktigt, finns det skillnader mellan grupperna kvinnor och män. Särskilt stor är skillnaden mellan unga kvinnors och mäns uppfattning om jämställdhet, där en stor grupp unga män har en konservativ syn på kön och menar att kvinnor överdriver jämställdhetsproblem och anser att män är bättre ledare och chefer än kvinnor.³⁴

Jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar kommer inte automatiskt, det är inte en generationsfråga.

Jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar kommer inte automatiskt, det är inte en generationsfråga³⁵, utan något som vi systematiskt behöver arbeta med inom livets alla området. Ett område som regeringen har identifierat som särskilt viktigt är arbetet med den civila beredskapen.

32 Statistiska centralbyrån. Valdeltagande i riksdagsvalet, 2022.

33 Regeringskansliet. Till det fria ordets försvar, 2017.

34 Jämställdhetsmyndigheten. Ett sekel av rösträtt och valbarhet. En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande, 2021.

35 Jämställdhetsmyndigheten. Ett sekel av rösträtt och valbarhet. En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande, 2021.

Långvariga kriser och ytterst krig har stor påverkan på människor och samhället i stort. Återuppbyggnaden av Sveriges totalförsvaret pågår, vilket också omfattar den civila beredskapen. Civil beredskap syftar till att förbereda oss på olika slags samhällsstörningar för att skydda samhällets grundläggande skyddsvärden. Det omfattar, människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, demokrati, rättssäkerhet, mänskliga fri- och rättigheter, miljö och ekonomiska värden samt nationell suveränitet.³⁶

I händelser av kriser som skogsbränder, översvämningar eller krigshandlingar behöver ofta beslut fattas och åtgärder genomföras snabbt. Människors olika förutsättningar och villkor som finns i vardagen riskerar att förstärkas i tider av kris och krig.³⁷ För att klara de belastningar som samhället ställs inför under kris eller krig behöver aspekter som rör jämställdhet och frågor om människors livsvillkor och förutsättningar redan finnas integrerade i berörda verksamheter.

36 Beskrivning av Totalförsvaret och civil beredskap, det svenska civila beredskapssystemet (msb.se).

37 Röda Korset. Människan i krisen. Ett humanitärt perspektiv på Sveriges krisberedskapssystem, 2021.

Målbild. Kvinnor och män, flickor och pojkar har samma rätt och möjlighet att forma villkoren för och delta i beslutsfattandet i samhällets alla sektorer

Förflyttning

- En jämnare könsfördelning på ledande positioner inom näringslivet och offentligsektor
- Både kvinnor och män ses som självklara makthavare och ledare utan könsstereotipa föreställningar
- Fler kvinnor sitter i länets bolagsstyrelser

Målbild. Kvinnor och män, flickor och pojkar känner tillit till samhället och är delaktiga i utvecklandet av demokratin

Förflyttning

- Synliggöra och motverka hat, hot och trakasserier i det offentliga rummet
- Organisationer i länet möjliggör för mäns och pojkars engagemang i jämställdhetsfrågor
- Fler arenor där flickor och pojkar får komma till tals i frågor som rör utvecklingen finns i länet

Målbild. Kvinnors och flickors behov, livsvillkor och förutsättningar beaktas i högre utsträckning i uppbyggnaden av och deltagande i den civila beredskapen

Förflyttning

- Berörda organisationer integrerar jämställdhet och mänskliga rättigheter i sitt beredskapsarbete utifrån befintliga stödmaterial
- Berörda organisationer lyssnar in och samverkar med civilsamhällesorganisationer som har goda kunskaper om kvinnor och mäns olika förutsättningar och villkor

Uppföljning

Ett jämställt Västernorrland sträcker sig över perioden 2024–2027. Under strategiperioden kommer arbetet att följas upp löpande.

Uppföljning av nyckeltal och statistik

Länsstyrelsen följer vartannat år upp könsuppdelad statistik och nyckeltal på lokal och regional nivå utifrån de regionala målbilderna i strategin.

Uppföljning av anslutna verksamheters insatser

Anslutna verksamheter följer upp sina insatser utifrån sin verksamhet och målsättningarna i strategin som verksamheten bidragit till. Vartannat år beskriver anslutna verksamheter kortfattat de insatser de genomfört. Länsstyrelsen tillhandahåller vägledning och stöd i detta arbete.

Länsstyrelsen sammanställer beskrivningarna från anslutna verksamheter samt utfall av nyckeltalen till en regional lägesbild i relation till målbilderna i strategin.

Nyckeltal

Nyckeltalen syftar till att visa hur de prioriterade områdena och tillhörande målbilderna mäts och följs upp, vilken statistik/källa som används samt vilket av de globala målen nyckeltalet inryms inom.

Länsstyrelsen förväntar sig att det jämställdhetsarbete som kommer att ske i länet inom ramen för strategin Ett jämställt Västernorrland kommer att påverka identifierade nyckeltal i positiv riktning. Vissa nyckeltal kommer att visa på större förflyttning än andra. Förflyttningarna är beroende av vilka aktörer som ansluter sig till strategin och bidrar till de olika målbilderna. En strukturerad dialog med anslutna aktörer ska ske i början av strategiperioden med syfte att fastställa hur stor förflyttning vi tillsammans kan åstadkomma. Det omfattar både de delar som kan kvantifieras genom nyckeltal och den kvalitativa förflyttningen i de olika verksamheter som anslutit sig till strategin.

Förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor

Nyckeltal	Statistik/Källa	Koppling till Agenda 2030
Invånare i åldrarna 16–84 år som oroar sig mycket eller ganska ofta för att utsättas för våldtäkt respektive sexuella angrepp.	BRÅ, Nationella trygghetsundersökningen (NTU)	Mål 5 Delmål 5.2
Invånare som valt en annan väg eller annat färd sätt på grund av oro för att utsättas för brott	BRÅ, Nationella trygghetsundersökningen (NTU)	Mål 5 Delmål 5.2
Antal yrkesverksamma som genomgått Webbkurs om våld respektive Webbkurs om heder.	Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)	Mål 5 Delmål 5.2
Antal kommuner som:		
Arbetar med universellt våldsförebyggande metoder med genusförändrande ansats	Kommunerna	Mål 5 Delmål 5.2
Kartlägger brott inom området mäns våld mot kvinnor i sina lokala brottsförebyggande lägesbilder	Kommunerna	Mål 5 Delmål 5.2
Inkluderar mäns våld mot kvinnor i sina lokala samverkansöverenskommelser	Kommunerna och Polismyndigheten	Mål 5 Delmål 5.2

Jämställd utbildning och arbetsmarknad

Nyckeltal	Statistik/Källa	Koppling till Agenda 2030
Förvärvsarbetare, inrikes födda respektive utrikes födda.	Arbetsförmedlingen	Mål 8
Sammanräknad förvärvs-inkomst	SCB	Mål 5 Delmål 5a
Utbildningsnivå i åldrarna 25–64 år*	SCB, Utbildningsregistret	Mål 4 Delmål 4.1
Meritvärde för elever som avslutat årskurs 9	Skolverket	Mål 4
Utbetala nettodagar av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning	Försäkringskassan	Mål 5
Självskattat allmänt hälsotillstånd	Hälsa på lika villkor. Region Västernorrland/ Folkhälsomyndigheten	Mål 3
Sjuk- och aktivitetsersättning	Försäkringskassan	Mål 8
Hel- och deltidsarbete	SCB, AKU	Mål 8
Tio vanligaste yrkena för kvinnor respektive män	SCB, Yrkesregistret	
Avgångna från gymnasieskolan efter program	Skolverket	Mål 4

* Nyckeltal som är märkta med asterix är en del av folkhälsopolitikens kärnindikatorer.

Omfördela makt och inflytande mellan kvinnor och män

Nyckeltal	Statistik/Källa	Koppling till Agenda 2030
Ledamöter, ersättare och ordförande i kommunfullmäktige och kommunstyrelser, regionfullmäktige samt regionstyrelsen	SCB, undersökning av förtroendevalda	Mål 5 Delmål 5.5
Förtroendevalda som uppgett att de utsatts för hot, hat och/eller våld	BRÅ, Politikernas trygghetsundersökning	Mål 5
Chefer utifrån sektorstillhörighet	SCB, Bolagsverket	Mål 5 Delmål 5.5
Valdeltagande i regionval, kommunval och riksdagsval*	SCB	Mål 5
Andel kvinnor som styrelseledamöter	Almi, Styrelsekartläggning	Mål 5 Delmål 5.5
Antal aktörer som integrerat jämställdhet och mänskliga rättigheter i sitt beredskapsarbete utifrån befintliga stödmaterial		
Antal aktörer som lyssnar in/samverkat med civilsamhällsorganisationer med kunskap om kvinnor och mäns olika förutsättningar och villkor		

Tillsammans gör vi jobbet

För att Västernorrland ska bli jämställt behöver många olika aktörer bidra till arbetet. Är du verksam vid en statlig myndighet, ett lärosäte, inom regionen, en civilsamhällesorganisation, inom näringslivet eller någon av länets kommuner? Era verksamheter och insatser behövs i arbetet för ett jämställt Västernorrland. Välkomna att ansluta er.

Verksamheter som ansluter sig ska:

- Fatta ett ledningsbeslut om att ansluta sig till Ett jämställt Västernorrland
- Skicka in en kortare presentation av hur verksamheten bidrar till/planerar att bidra till målbilderna i strategin samt vilket/vilka målbilder i strategin arbetet fokuserar på
- Synliggöra och dela med sig av sitt jämställdhetsarbete till andra verksamheter i länet
- Vartannat år kortfattat beskriva vilka insatser/processer som verksamheten genomfört eller som pågår
- Meddela namn på en kontaktperson för arbetet till Länsstyrelsen

Länsstyrelsen erbjuder följande till verksamheter som ansluter sig:

- Övergripande stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering
- Plats i Länsstyrelsens regionala jämställdhetsnätverk
- Ta del av lärande exempel kring praktiskt jämställdhetsarbete och erfarenhetsutbyte med andra verksamheter
- Publicering på webbplatsen www.jamstalltvasternorrland.se

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska inkluderas i den ordinarie verksamheten; i planering, genomförande, uppföljning och utveckling. Jämställdhetsintegrering, i kombination med särskilda jämställdhetsåtgärder inklusive insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, är regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå samtliga jämställdhetspolitiska delmål.

Länsstyrelsens roll och uppdrag

Sedan 1994 har länsstyrelsen haft i uppdrag att se till att den nationella jämställdhetspolitiken får genomslag på regional och lokal nivå. Uppdraget bygger på att stödja, samordna och utveckla regionalt och lokalt jämställdhetsarbete och annat arbete som har bäring på jämställdhetsområdet, utifrån de jämställdhetspolitiska målen.³⁸ Jämställdhetsintegrering är utpekad som strategi för att genomföra arbetet.

Sedan 2004 har länsstyrelsen ett särskilt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Ansvaret förstärktes 2017 genom antagandet av en tio-årig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.³⁹ År 2022 utfärdade regeringen en särskild förordning för länsstyrelsens arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I förordningen fastställs bland annat att länsstyrelsen ska ta fram regionala och sektorsövergripande strategier och handlingsplaner.⁴⁰

Länsstyrelsen Västernorrland har valt att ta fram en gemensam strategi för båda uppdragen, för en sammanhållen jämställdhetspolitik. En särskild handlingsplan för arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor finns framtagen.⁴¹

38 Länsstyrelserna ska även, utifrån inriktningen i Jämställdhetsmyndighetens uppdrag om att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter (A2020/02041), stödja myndigheters verksamhet med jämställdhetsintegrering på regional och lokal nivå.

39 En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringen.se.

40 Förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor. Svensk författningssamling 2021:2021:995 - Riksdagen.

41 Länsstyrelsen Västernorrland, Motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Regional handlingsplan för Västernorrlands län 2022-2026.

Länsstyrelsen
Västernorrland

jamstalltvasternorrland.se